

УДК 343.3

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-1-233-237

Анісімов Д. О. ©

викладач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

СУБ'ЄКТ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

Вперше запропоновано передбачити заходи кримінально-правового характеру до юридичних осіб, як відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

За результатами дослідження встановлено, що суб'єктом злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України може бути загальний суб'єкт: фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років, а передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальний суб'єкт, а саме: спортсмен; особа допоміжного спортивного персоналу; посадова особа у сфері спорту.

З метою забезпечення єдності термінології запропоновано виключити слово «безпосередньо» із ч. 2 ст. 6 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань». У примітці ст. 369-3 КК України, слово «суб'єктом» замінити на «суб'єктами», або відокремити ч. 3 ст. 369-3 у окрему статтю, з метою мінімізації плутанини.

У зв'язку з тим, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися юридичними особами, запропоновано додати ст. 369-3 КК України до переліку статей за які згідно ст. 96-3 КК України можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру.

Ключові слова: суб'єкт, спортивні змагання, протиправний вплив, кримінальна відповідальність, юридична особа.

Постановка проблеми. Одним із важливих факторів забезпечення якісного кримінально-правового забезпечення розслідування злочинів є можливість доступу до ресурсів глобальної мережі Internet. За кількістю інформації та ступеню її оновлення в мережі Internet загалом характеризують як перспективне джерело інформації [1, с. 179]. Засоби масової інформації (далі – ЗМІ) в мережі Internet є перспективним джерелом інформації під час виявлення злочинів у сфері фізичної культури і спорту. Аналіз публікацій ЗМІ дає можливість ефективно використовувати наявні оперативно-розшукові можливості [2, с. 132]. Так, переконані в необхідності дослідити наявні в мережі Internet повідомлення про вчинення злочинів, які передбачують протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

У травні 2018 року колишній заступник голови Національної поліції України Ігор Купранець прокоментував роботу п'яти груп, які заробляли ставками на спорт, так званий тоталізатор. Зазначені особи вступали у змову із гравцями, тренерами або суддями та домовлялися щодо результатів договірних матчів. Під час проведення матчів, надавалися заздалегідь обумовлені сигнали. В цей момент співучасники через зареєстровані на підставних осіб акаунтах робили ставки переважно в азіатських букмекерських конторах. Так, за одну гру, вони заробляли від 10 до 100 тисяч доларів [3].

У 2019 році очільник Комітету етики та чесної гри Франческо Баранка розповів, як професійний футбольний клуб «Суми» заробляли на договірних матчах. «Суми» займалися двома видами діянь: підкуп арбітрів або суперника, або ж ставки на свою перемогу. У іншому випадку, коли вони не платили арбітрам і поступалися, то грали проти себе на букмекерські контори. Звісно, що «Суми» отримували грошові кошти і на своїх поразках, і на своїх перемогах. В результаті чого за найбільш скромними підрахунками, сума їх заробітку доходить до 10 млн. євро [4].

© Анісімов Д. О., 2020

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2893-8343>

k_sfp@dduvs.in.ua

Однак, незважаючи на резонансні повідомлення у ЗМІ стосовно корупційних проявів у сфері спорту, незважаючи, що кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань передбачено в далекому 2015 році, відомості про засуджених осіб у Єдиному державному реєстрі судових рішень відсутні.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Проблеми кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань відображаються у роботах О.Ф. Бантишева, О.С. Бондаренко, Ю.В. Городецького, А.О. Данилевського, К.П. Задоя, О.В. Кришевича, А.В. Савченко, В.В. Сокурєнко, А.Б. Старка, Н.М. Ярмиш та інших. Однак, не зважаючи на кількість науковців які розглядали кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань питання суб'єкта в працях останніх відображалося фрагментарністю, і не ставало самостійним предметом наукового дослідження. Саме тому, **мета статті** полягає у дослідженні суб'єкту протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Виклад основного матеріалу. Суб'єкт злочину наряду як об'єкт, об'єктивна сторона та суб'єктивна сторона є обов'язковим елементом складу злочину. Відсутність суб'єкта як елемента складу злочину виключає злочин взагалі.

Слово суб'єкт від латинської мови *subjectus*. Згідно філософської науки, під цим поняттям розуміється людина, котра досліджує, осягає всесвіт. Згідно історичних згадок кримінального законодавства суб'єкт злочину визнавався, як речі та тварин. Так, в Швейцарії у 1474 році до покарання у вигляді смертної кари було засуджено півня, звинуваченого у знесенні яйця. У 1593 році в Росії було засуджено церковний дзвін, який дзвонив під час повстання в м. Угличі. Дзвін був покараний нагаями і засланий до Сибіру. У Франції в 1710 році відомий процес над мишами та пацюками. Вони були звинувачені у пошкодженні посіву на полях [5, с. 212].

З розвитком суспільства питання суб'єкта злочину проходило певну еволюцію. Починаючи від тварин та недуховних предметів і закінчуючи людиною, як фізичною особою. Але наразі все одно проводяться дослідження суб'єкту, і пропонуються нові підходи до його розуміння.

Відповідно до Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме ч. 1 ст. 18 передбачено, що суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність. Після огляду поняття суб'єкту яке пропонує кримінальне законодавство, виокремимо наступні ознаки суб'єкта: фізична особа, осудність та вік.

Осудність визначається у ч. 1 ст. 19 КК України. Так, осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

Загальноприйнято, що тільки осудна людина може скоїти злочин, і відповідати за його вчинення. Злочин є актом поведінки тільки свідомої людини [6, с. 154].

Вік особи визначено у ч. 1 ст. 22 КК України так «кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років». Даний вік вважається «загальним». У ч. 2 ст. 22 КК України встановлюється «знижений» вік кримінальної відповідальності «чотирнадцять років» за окремі передбачені законодавством злочини. Виокремимо також «підвищений» вік кримінальної відповідальності. Для прикладу, з вісімнадцяти років кримінальна відповідальність настає за злочини які можуть вчинити тільки військовослужбовці, з двадцяти п'яти років за злочини які можуть вчинити тільки судді.

Кримінальне законодавство також передбачує поняття спеціального суб'єкта злочину. У ч. 2 ст. 18 КК України визначається, що спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Поряд із традиційним визначенням суб'єкта злочину наразі набирає поширеності поняття суб'єкт злочину, як юридичної особи.

На думку П.Л. Фріса, в часи розвинення та укорінення у державі окремих видів злочинності, питання законодавчого визначення суб'єктом злочинної діяльності юридичної особи набуває своєї актуальності [7, с. 201-202].

Прихильники кримінальної відповідальності юридичних осіб звертають увагу на практику окремих держав, в законодавстві яких вже давно розроблена і ефективно впроваджена система норм щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб. Слушною

видається позиція В.О. Навроцького, який оцінюючи міркування, що наводять як прихильники, так і противники встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб, зазначає, що всі вони заслуговують на увагу і жодне із них не можна категорично відкинути – їх сукупності врешті-решт рівнозначні. Звідси випливає, що цю проблему не можна вирішити в юридичній площині, вона потребує вольового політичного вирішення [8, с. 507].

Наразі у міжнародному кримінальному праві є наступна практика сприйняття юридичної особи, як суб'єкта злочину: визнання, заперечення та заходи кримінально-правового характеру (квазікримінальна відповідальність).

Україна обрала шляхом застосування квазікримінальної відповідальності юридичних осіб. Початком впровадження даного інституту справедливо вважають прийняття 23 травня 2013 року Закону України № 314-VII. Зосередимо увагу, що відповідальність кримінально-правового характеру юридичних осіб не виключає кримінальну відповідальність фізичних осіб.

Судом до юридичних осіб можуть застосовуватися: штраф, конфіскація майна та ліквідація (ч. 1 ст. 96-6 КК України).

Юридична особа може нести квазікримінальну відповідальність тільки за злочини, які прямо передбачені кримінальним законодавством. Серед злочинів, котрі найближче підходять до предмету нашого дослідження, можемо виділити ст. 368-3 КК України, як відповідальність за підкуп службових осіб спортивних організацій та ст. 369 КК України, за підкуп службових осіб спортивних організацій державної форми власності.

Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань не входить до переліку статей за які згідно ч. 1 ст. 96-3 КК України може нести відповідальність юридична особа. Позиція законодавця для нас не зрозуміла, бо наряду із ст. 368-3 та ст. 369 КК України юридична особа може вчиняти і діяння передбачені ст. 369-3 КК України з метою отримання неправомірної вигоди.

Розглядаючи безпосередньо досліджувану нами статтю, бачимо, що згідно примітки суб'єктом правопорушень цієї статті є особи, зазначені в ч. 2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (далі – Закон). Однак зазначена стаття робить посилання на ч. 3 ст. 6 Закону. Навіщо законодавець застосував подвійне посилання не зрозуміло. Згідно ч. 3 ст. 6 Закону суб'єктами протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є: спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу та посадові особи у сфері спорту.

У питанні визначення суб'єкту наразі вбачається не витриманість термінології. Так, у ч. 3 ст. 6 Закону та низці інших статей йдеться про осіб допоміжного персоналу, «які беруть участь у спортивному змаганні», а в ч. 2 ст. 6 Закону відповідні особи названо такими, які беруть участь у спортивному змаганні «безпосередньо». Н.М. Ярмиш зазначає що це навряд чи різні особи. Звісно, «допоміжний персонал» тому і є допоміжним, що лише допомагає в проведенні змагань, а не бере в них «безпосередню участь» [9, с. 197]. Наразі вбачається стилістична помилка у викладенні ч. 2 ст. 6 Закону. З метою єдності термінології існує необхідність якомога швидкого її виправлення.

Продовжуючи, суб'єктами злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України можуть бути загальні суб'єкти, а передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальні суб'єкти, а саме: спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, посадові особи у сфері спорту. Різні суб'єкти кримінальної відповідальності у зв'язку з тим, що у даній статті передбачено два відносно відокремлені злочини.

Можемо погодитись також із Ю.В. Гродецьким, що неточною є вказівка на суб'єкта, що вживається в однині. Як було відмічено вище, у ст. 369-3 КК України передбачається кримінальна відповідальність за окремі злочинні діяння, адже вони окремо мають свої особливості, відмінність вбачається зокрема не тільки в ознаках, а й у характеристиці суб'єктів, і означає, що коло суб'єктів даних злочинів не має бути обмежена вказівкою на одну особу, необхідно вести річ про декількох осіб [10, с. 270]. Так, пропонуємо внесення змін до примітки ст. 369-3 КК України, де слово «суб'єктом» замінити на «суб'єктами», або відокремити ч. 3 ст. 369-3 у окрему статтю, що могло б вкрай зменшити плутанину.

Висновки. За результатами нашого дослідження встановлено, що суб'єктом злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України може бути загальний суб'єкт: фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років,

а передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальний суб'єкт, а саме: спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах; особа допоміжного спортивного персоналу – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань; посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.

Для досягнення єдності термінології вбачається необхідність виключити слово «безпосередньо» із ч. 2 ст. 6 Закону. У примітці ст. 369-3 КК України, слово «суб'єктом» замінити на «суб'єктами», або відокремити ч. 3 ст. 369-3 у окрему статтю, що могло б вкрай зменшити плутанину.

У зв'язку з тим, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися юридичними особами, нами пропонується додати ст. 369-3 КК України до переліку статей за які згідно п. 1 ч. 1 ст. 96-3 КК України можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру.

В подальшому нами вбачається перспективним дослідження суб'єктивної сторони протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, адже суб'єктивна сторона характеризує саме суб'єкта злочину, що є логічним продовженням нашого дослідження.

Список використаних джерел

1. Дараган В.В. Використання засобів масової інформації під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель. *Теорія і практика правознавства*. Вип. 1 (7). 2015. С. 175-184.
2. Анісімов Д.О. Про необхідність використання засобів масової інформації під час виявлення злочинів у сфері економіки підрозділами ДСБЕЗ МВС України. *Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам*: матеріали наук.-практ. семінар (Дніпропетровськ, 15 травня 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015. С. 130-133.
3. «Договірні матчі» у футболі. Як побороти корупцію? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29247432.html> (дата звернення: 26.01.2020).
4. Баранка: ПФК Суми заробили на договірних матчах біля 10 мільйонів євро. URL: <https://sportarena.com/football/ukraina-pervaya-liga/baranka-sumi-tse-odna-z-najrezonansnishihsprav-v/> (дата звернення: 26.01.2020).
5. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна. Курс лекцій / за ред. М.Й. Коржановського. Київ: Атіка, 2001. 432 с.
6. Тацій В.Я., Борисов В.І., Тютюгін В.І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Вид. 5-те, переробл. і допов. Харків, 2015. 528 с.
7. Гіжевський В.К., Ліненко М.О., Митрофанов І.І. Кримінальне право України. Загальна частина: підруч. Київ: Атіка, 2012. 708 с.
8. Сосніна О.В. Питання відповідальності юридичних осіб за порушення недоторканості приватного життя. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 837. С. 505-510.
9. Ярмиш Н.М. Новий закон – нові проблеми (щодо доповнення Кримінального кодексу України статтею 369-3 «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань»). *Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен Української кримінально-правової доктрини*: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції, 16 січня 2016 р. Львів: Видавничий дім «Артек», 2016. С. 195-203.
10. Гродецький Ю.В. Питання вдосконалення примітки до статті 369-3 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1 (6). С. 269-279.

Надійшла до редакції 17.02.2020

References

1. Darahan V.V. (2015) Vykorystannia zasobiv masovoi informatsii pid chas vyvialennia zlochyv u sferi derzhavnykh zakupivel [Use of media in the detection of crimes in public procurement]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva*. Vyp. 1 (7). S. 175-184. [in Ukr.].
2. Anisimov D.O. (2015) Pro neobkhdnist vykorystannia zasobiv masovoi informatsii pid chas vyvialennia zlochyv u sferi ekonomiky pidrozdilamy DSBEZ MVS Ukrainy [The necessity of using the mass media during the detection of crimes in the area of economy by the units of the State Security of Combating Economic Crimes of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Aktualni pytannia operatyvno-rozshukovoi protydii zlochyvnam*: materialy nauk.-prakt. seminar (Dnipropetrovsk, 15 travnia 2015 r.). Dnipropetrovsk. S. 130-133. [in Ukr.].

3. «Dohovirni matchi» u futboli. Yak poboroty koruptsiuu? ["Match matches" in football. How to Combat Corruption?] URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29247432.html>. [in Ukr.].
4. Baranka: PFK Sumy zarobyly na dohovirnykh matchakh bilia 10 milioniv yevro [Sumy's PFC have earned about 10 million euros in contract matches]. URL: <https://sportarena.com/football/ukraina-pervaya-liga/baranka-sumi-tse-odna-z-najrezonansnishihsprav-v/>. [in Ukr.].
5. Kryminalne pravo i zakonodavstvo Ukrainy. Chastyna Zahalna [Criminal law and legislation of Ukraine. Part General]. Kurs lektsii / za red. M.Y. Korzhanovskoho. Kyiv: Atika, (2001). 432 s. [in Ukr.].
6. Tatsii V.Ya., Borysov V.I., Tiutiuhin V.I. (2015) Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna [Criminal law of Ukraine: General part]: pidruchnyk. Vyd. 5-te, pererobl. i dopov. Kharkiv. 528 s.
7. Hizhevskiy V.K., Linenko M.O., Mytrofanov I.I. (2012) Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna [Criminal law of Ukraine: General part]: pidruch. Kyiv: Atika. 708 s. [in Ukr.].
8. Sosnina O.V. (2016) Pytannia vidpovidalnosti yurydychnykh osib za porushennia nedotorkannosti pryvatnoho zhyttia [Issues of liability of legal entities for violation of privacy]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. № 837. S. 505-510. [in Ukr.].
9. Yarmysh N.M. (2016) Novyi zakon – novi problemy (shchodo dopovnennia Kryminalnoho kodeksu Ukrainy statteyu 369-3 «Protypravnyi vplyv na rezultaty ofitsiinykh sportyvnykh zmahani») [New law - new problems (concerning the amendment of Article 369-3 to the Criminal Code of Ukraine "Unlawful influence on the results of official sports competitions")]. *Teoriia kryminalno-pravovoi kvalifikatsii yak fenomen Ukrainskoi kryminalno-pravovoi doktryny: tezy dopovidei ta povidomlen uchasnykiv naukovo-praktychnoi konferentsii*, 16 sichnia 2016 r. Lviv: Vydavnychiy dim «Artek». S. 195-203. [in Ukr.].
10. Hrodetskyi Yu.V. (2016) Pytannia vdoskonalennia prymitky do statti 369-3 KK Ukrainy [Issues of improvement of the note to Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 1 (6). S. 269-279. [in Ukr.].

SUMMARY

Anisimov D. O. Actor of illegal influence on results of official sports competitions. In the article based on the analysis of the Criminal Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Prevention of the Impact of Corruption Offenses on the Results of Official Sports Competitions" No. 743-VIII of November 03, 2015, the Law of Ukraine "On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine on the Implementation of the Liberalization Action Plan European Union Visa Regime for Ukraine concerning Liability of Legal Entities" No 314-VII of May 23, 2013, the subject of illegal influence on the results of official sports competitions was conducted.

Publications in the media are a promising source of information in the detection of crimes in the field of physical culture and sports. The article investigated some of the available crime reports on the Internet, which suggest that the results of official sports events will be unlawfully affected.

For the first time, the article proposes to provide for criminal-law measures against legal entities as the responsibility for unlawful influence on the results of official sports competitions.

According to the results of the study, it is established that the subject of the crime under Part 1 and Part 2 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine may be a general actor: a natural convicted person who, at the time of committing the crime, was sixteen years of age, and under Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine – a special actor, namely: athlete - an individual who systematically engages in a certain type (s) of sport recognized in Ukraine and participates in sports events; Personnel of auxiliary sports personnel - any coach, mentor, manager, agent, team worker, team official, medical and other personnel who serve or treat athletes who participate or prepare for sports competitions; sports official - owner, shareholder, manager or employee of a legal entity that organizes and facilitates sports competitions, as well as persons authorized to hold official sports events, executives and employees of an international sports organization, other competent sports organizations that recognize the competition.

In order to ensure the unity of terminology, it is proposed to exclude the word "directly" from Part 2 of Art. 6 of the Law of Ukraine "On Preventing the Impact of Corruption Offenses on the Results of Official Sports Competitions". In a note to Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine, replace the word "subject" with "subjects", or separate part 3 of Art. 369-3 in a separate article to minimize confusion.

Due to the fact that the legal influence on the results of official sports competitions can be made by legal entities, it is proposed to add Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine to the list of articles for which according to Art. 96-3 of the Criminal Code of Ukraine may apply measures of a criminal nature.

Keywords: actor, sports, unlawful influence, criminal liability, legal entity.